

“Ἐγὼ εἶμι
ἡ ὁδὸς
καὶ ἡ ἀλήθεια
καὶ ἡ ζωή,,
(Ἰωάν. 18’ 6)

ZQH

ΟΡΘΟΔΟΣΕΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Ἰδρυτής: Ἀρχιμ. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΣ † 1929

“Τὰ ρήματα,
ἃ ἐγὼ λαλῶ ὁμῖν,
ωνευμά ἐστι
καὶ ζωὴ ἐστι,,
(Ἰωάν. 5’ 63)

Ἔτος 115ον | Ἰανουάριος 2025 | 4396

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

Μία είναι η λέξη που δεν λείπει από καμμία από τις ευχές που ανταλλάσσουμε μεταξύ μας τις μέρες των εορτών, και μάλιστα με την ευκαιρία της αὐγῆς του νέου ἔτους: η λέξη «χαρά». Ασφαλῶς, βέβαια, ὁ ἄνθρωπος ὁ μυημένος στις ἀλήθειες τῆς πίστεως ἔχει μάθει νὰ μὴ γυρεύει τὴ χαρὰ στὰ ὑποκατάστατά της πού μᾶς προσφέρει ἡ ἐποχὴ μας, ἀλλὰ στὴ βίωση τοῦ Εὐαγγελίου. Ἄλλωστε, ἡ ἴδια ἡ λέξη «Εὐαγγέλιο» σημαίνει ἀκριβῶς αὐτό: χαρμόσυνη ἀγγελία, χαρμόσυνο μήνυμα.

Ἀλλὰ ἐδῶ πρέπει νὰ τολμήσουμε νὰ ἀναμετρηθοῦμε μὲ μιὰ πολὺ συχνὴ ἔνταση. Ἐνῶ δηλαδὴ λέμε ὅτι ἡ βίωση τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας εἶναι τὸ πραγματικὸ κλειδί γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς χαρᾶς, συχνότατα ἀκοῦμε τοὺς πολέμιους καὶ συκοφάντες τῆς πίστεως νὰ ἐμφανίζουν τὴ χριστιανικὴ ζωὴ, ἀπεναντίας, ὡς ἕνα φορτίο ἀσπίκωτο, ὡς μιὰ συσσωρευση ἀπὸ ἀφόρητα δεσμὰ καὶ καταπιεστικὲς ἀπαγορεύσεις, ὡς ἕνα διαζύγιο ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς συνδευόμενο ἀπὸ τὴ θλίψη –ἀν ὄχι καὶ ἀπὸ τὴν κατάθλιψη–, τὸ ἄγχος καὶ τὸ αὐτομαστίγωμα. Ὁ Χριστιανισμὸς, λένε, εἶναι ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς, ὁ ἀπνὴς διώκτης τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανέστερους ἀρνητὲς τῆς πίστεως, ὁ Νίτσε, ἔφθανε μέχρι τοῦ σημείου νὰ γράφει ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο πέθανε στὸν σταυρὸ, καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖο καὶ πέρα ὅ,τι λέμε «Εὐαγγέλιο» εἶναι στὴν πραγματικότητα τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο: ἕνα ζοφερὸ μήνυμα, ἕνα «Δυσάγγελο» (*»Dysangelium«*) (Νίτσε, Ὁ Ἀντίχριστος, 39).

Καὶ βέβαια, πέρα ἀπὸ τοὺς ἀρνητὲς τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας, δὲν λείπουν καὶ οἱ παραχαράκτες της. Αὐτοὶ πού ταυτίζουν τὴ χριστιανικὴ ζωὴ μὲ τὸ κατηφὲς πρόσωπο, τὴ βαρυθυμία καὶ τὴ δυστροπία.

Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι μικρὸ. Πραγματικὰ, διαβάζουμε σὲ παλαιὸ τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ Ζωή: «Ἡ χαρὰ δὲν εἶναι λεπτομέρεια, γιὰ νὰ τὴν ἀγνοήσουμε. Εἶναι εἶδος πρώτης ἀνάγκης γιὰ τὴ ζωὴ μας. Προϋπόθεση βασικὴ τῆς ψυχοσωματικῆς μας ἰσορροπίας. Κι ἂν ἡ χαρὰ εἶναι βασικὸ στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς».

Αὐτὸ εἶναι κάτι πού πρέπει νὰ προσέξουμε ἰδιαίτερα. Διότι ἂν ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος, δικαιούται νὰ γυρεύει τὴ χαρὰ, ἀπὸ τὸν Χριστιανὸ ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ τὴν ἀπαιτεῖ! Πραγματικὰ, δὲν μπορεῖ νὰ νοηθεῖ Χριστιανὸς χωρὶς χαρὰ! Ἡ χαρὰ εἶναι ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος (Γαλ., ε’ 22). Καὶ ὅποιος δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξει αὐτὸν τὸν καρπὸ τοῦ Πνεύματος στὴ ζωὴ του, δὲν ἔχει συλλάβει καὶ δὲν ζεῖ τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως του. «Ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὑπάρχει γαλήνη καὶ χαρὰ», γράφει ὁ π. Εὐσέβιος Ματθόπουλος. Καὶ ἀντιστρόφως, θὰ προσθέταμε, ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει γαλήνη καὶ χαρὰ, δὲν

κατοικεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ὁ ἅγιος Παῖσιος ὁ Ἁγιορείτης ἔλεγε παραστατικὰ: «Ἡ χαρὰ εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἡ λύπη εἶναι τοῦ διαβόλου. Ὅταν βλέπω μοναχὸ νὰ εἶναι σὰν ζημιωμένος μπακάλης, ξέρετε πῶς στενοχωριέμαι;».

Μεγάλος μας ἐχθρὸς, λοιπόν, δὲν εἶναι μόνο ἡ ἄρνηση τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄρνηση τῆς χαρᾶς. Αὐτὸ τόνιζε ὁ αἰώνιος Καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης: «Αἰῶνες ἐργάσθησαν, γιὰ νὰ σκοτώσουν τὴ χαρὰ. Καὶ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ἀνασურθεῖ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς λήθης ἡ ἀλήθεια ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι τὸ χαρούμενο μήνυμα. Ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι θρησκεία τῆς χαρᾶς». Τόνιζε μάλιστα ὁ Τσιριντάνης καὶ κάτι ἄλλο πού πρέπει νὰ λάβουμε σοβαρὰ ὑπόψη μας. Ὅτι αὐτὸ πού κατεξοχὴν τροφοδοτεῖ τὴν ἀπιστία εἶναι ἡ ἔλλειψη χαρᾶς: «Ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖο κυρίως σκανδαλίζουμε εἶναι ἡ ἔλλειψη χαρᾶς. Ὁ κόσμος δὲν μᾶς βλέπει χαρούμενους ἀνθρώπους. Καὶ αὐτὸ σημαίνει δύο πράγματα: Ἡ ὅτι δὲν πιστεύουμε στὸ Εὐαγγέλιο, ἢ ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο δὲν εἶναι Εὐαγγέλιο. Διότι Εὐαγγέλιο θὰ πεῖ χαρούμενο μήνυμα. Καὶ ἐπομένως, χριστιανοὶ θὰ πεῖ χαρούμενοι ἄνθρωποι».

Ἄς ἀνακαλύψουμε λοιπόν τὴ χαρὰ. Ἄς τὴ ζήσουμε, ἀκόμα καὶ ἂν κάποτε νιώθουμε τὴν ἀνάγκη νὰ κραυγᾶσουμε τό: «Στενά μοι πάντοθεν σφόδρα» (Β’ Βασιλ., κδ’ 14). Ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν ἀνακαλύψουμε, γιὰ νὰ τὴ ζήσουμε, ὀφείλουμε νὰ τὴ γυρέψουμε, ὄχι στὰ φθινὰ ὑποκατάστατά της, ἀλλὰ στὴν ἀληθινὴ πηγὴ τῆς μόνιμης καὶ διαρκοῦς χαρᾶς. Στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Στὴ βίωση τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας.

Γιὰ μᾶς σήμερα, ἡ χαρὰ εἶναι εὐχὴ. Ἀλλὰ ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι τό «πάντοτε καίρειτε» (Α’ Θεο., ε’ 16, Φιλίπ., δ’ 4) εἶναι ἀποστολικὸ πρόσταγμα. Ἄν τὸ καταλάβουμε αὐτό, καταλαβαίνουμε τί εἶναι αὐτὸ πού ἔκανε ἕνα σημαντικὸ χριστιανὸ διανοητὴ καὶ λογοτέχνη, τὸν Πῶλ Κλωντέλ, νὰ λείει κάτι πού μπορεῖ ἐν πρώτοις νὰ φαντάζει παράδοξο, ἀλλὰ εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἀληθινὸ: «Παῖδί μου, κάνε τοὺς ἀνθρώπους νὰ καταλάβουν πῶς δὲν ἔχουν ἄλλο καθῆκον στὸν κόσμῳ ἀπὸ τὴ χαρὰ».

**Αἰῶνες ἐργάσθησαν, γιὰ
νὰ σκοτώσουν τὴ χαρὰ.
Καὶ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ
ἀνασურθεῖ ἀπὸ τὸ βάθος
τῆς λήθης ἡ ἀλήθεια ὅτι
τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι τὸ
χαρούμενο μήνυμα.
Ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι
θρησκεία τῆς χαρᾶς**

Ἀριθμὸς τῶν μυστηρίων

Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων ἀνεφύη στα νεώτερα χρόνια. Ὁρθολογιστὲς θεολόγοι τῆς Δύσεως ἐθεώρησαν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρονται ὅλα τὰ μυστήρια στὶς χριστιανικὲς πηγὲς τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὅσα δὲν ἀναφέρονται δὲν ὑπῆρχαν, ἀλλὰ ἰδρύθησαν καὶ ἐνετάχθησαν στὴν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μεταγενεστέρως. Αὐτό, βεβαίως, δὲν ἰσχύει. Οἱ διάφοροι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς καὶ ἅγιοι Πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἀναλόγως τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς τοὺς ἔκαναν μνεῖα κάποιων ἀπὸ τὰ μυστήρια. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ ἐγένετο μὲ φειδῶ, γιατί στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ὅ,τι ἐγένετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐθεωρεῖτο γνωστοποιήσιμο μόνον στοὺς βεβαπτισμένους. Γι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ λόγοι ἢ ἐπιστολὲς καὶ πραγματεῖες ποὺ ἀπνυθύνοντο στοὺς θύραθεν (ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας) ἀνθρώπους δὲν ἀναφέρουν κάτι γι' αὐτά, τὰ ὁποῖα μόνον οἱ μεμνημένοι, δηλ. οἱ βεβαπτισμένοι, ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν. Ὑπάρχει, ἀκόμη, ἡ περίπτωση ὁ συγγραφεὺς νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὶς πτυχὲς καὶ τὴν ἀναγκαιότητα ἐνὸς μόνον μυστηρίου, καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο νὰ ἀποσιωπᾶ τὰ ὑπόλοιπα, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι αὐτὰ δὲν ὑπῆρχαν ἢ δὲν ἐτελοῦντο στὴν ἐποχὴ του.

Πάντως, σημειώνουμε ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς σχολαστικῆς δυτικῆς θεολογίας, ἀπὸ τὸν 12ο αἰῶνα καὶ μετέπειτα, ἄρχισε νὰ ἐπικρατεῖ καὶ στὴν Ἀνατολὴ ἡ ἄποψη περὶ ἑπτὰ μυστηρίων. Κατὰ τὸν Εὐάγγελο Θεοδώρου «ἡ ἀποκρυστάλλωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων εἰς ἑπτὰ ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σχολαστικῆς ρωμαιοκαθολικῆς δογματικῆς»¹. «ἡ ἀποκρυστάλλωσις αὕτη δὲν εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὴν παλαιότεραν ὀρθόδοξον παράδοσιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ ἀριθμὸς τῶν μυστηρίων δὲν ἦτο αὐστηρῶς καθωρισμένος»². Ὁρισμένοι ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων, μετὰ τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τοῦ ἀριθμοῦ, προσπαθοῦν νὰ θεμελιώσουν τὸν ἀριθμὸ ἑπτὰ σὲ βιβλικά χωρία. Ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ἐπὶ παραδείγματι, συνδέει τὰ ἑπτὰ μυστήρια μὲ τὰ ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ἐπτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, ὡς Ἡσαΐας φησί, καὶ ἑπτὰ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνεργούμενα. Ταῦτα δὲ εἰσι βάπτισμα, κρίσμα, κοινωνία, χειροτονία, γάμος, μετάνοια, καὶ ἔλαιον ἁγιον»³.

Πάντως, ὅπως ἐπισημαίνεται: «ἐξ ἐπόψεως καθαρῶς λειτουργικῆς καὶ ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς φαινομενολογίας τῆς ὀρθοδόξου λατρείας τινὲς ἐξ ἐκείνων τῶν τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες χαρακτηρίζονται ὡς

‘μυστηριώδεις’, δυσκόλως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπομακρυνθοῦν τῆς περιοχῆς τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ’ ὅσον ἔχουν πάντα τὰ εἰδολογικὰ καὶ καθ’ ἕλην γνωρίσματα τῆς τελεσιουργίας τῶν μυστηρίων»⁴.

«Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων δύναται νὰ γίνῃ οὐ μόνον ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς ὅτι ταῦτα εἶναι εἰδικὰ ἀντικειμενικὰ σημεῖα καὶ ὠρισμένοι συγκεκριμένοι δίαυλοι τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπόψεως ὅτι *de facto* ὑπάρχει μόνον ἐν μυστήριον, δηλ. τὸ μυστήριον τοῦ ἐν ἁγ. Πνεύματι ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ἡ κατανόησις αὕτη θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν θεώρησιν πασῶν τῶν ἰδιαιτεροτήτων τῶν ἐπὶ μέρους μυστηρίων ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἐνὸς μυστηρίου, ὅπερ εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ ἐν Χριστῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι σωτηρία»⁵.

Ὁρισμένες ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες τελετὲς τῆς Ἐκκλησίας ὀνομάσθησαν μυστηριοειδεῖς τελετὲς, ἐπειδὴ δὲν συγκαταλέγονται μὲν στὸν κλειστὸ ἀριθμὸ τῶν ἑπτὰ μυστηρίων, ἀλλὰ παρέχουν εἰδικὴ Χάρη, ὅπως βεβαίως ὀλόκληρη ἡ λατρεία καὶ ἡ προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς μυστηριακὲς τελετὲς συνήθως ἀναφέρονται ἡ κηδεῖα καὶ ἡ μοναχικὴ κουρά. «Ὑπάρχει, ἀκόμη, τὸ πλῆθος τῶν μυστηριακῶν πράξεων (*sacramentalia*): ἡ καθάγιασις τοῦ ναοῦ, τῶν σταυρῶν, καὶ τῶν εἰκόνων, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, τὸ ἐξοδιαστικὸν καὶ ἡ κουρά τῶν μοναχῶν, ἡ λειτουργικὴ καὶ ἱερατικὴ ἐνλογία, τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ἡ προσευχή»⁶.

Ὁ ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς διδάσκει σχετικῶς: «Ἄς πάρουμε ἓνα ἀπλό παράδειγμα: ἡ πράξις τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ τῶν ὑδάτων. Πράξις μικρὴ, ὅμως πόσο θεόρατο θαῦμα, θεόρατο ὅσο καὶ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία. Τοῦτο τὸ τερπνὸ θαῦμα, ἡ ἀφθαρσία τοῦ ἁγιασμένου ὕδατος, ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδες χρόνια συνοδεύει ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τοὺς ἐξαγνίζει, τοὺς ἐξαγιάζει, τοὺς θεραπεύει, τοὺς ἀθανατίζει, καὶ δὲν θὰ παύσει νὰ τὸ κάνει, ὅσο ὑπάρχει γῆ καὶ οὐρανός. Αὐτὸς ὁ ἁγιασμός, ὡστόσο, εἶναι ἓνα μόνον ἀπὸ τὰ πολυάριθμα μυστήρια τὰ ὁποῖα, ἀδιαλείπτως, θαυματουργοῦν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως καὶ ἡ κάθε ἁγία ἀρετὴ στὴν ψυχὴ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ ἀποτελεῖ ἱερὸ μυστήριον ... Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑπάρχει ἀριθμὸς τῶν ἱερῶν μυστηρίων στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, σὲ αὐτὸ τὸ παν-περιεκτικὸ, οὐρανογόηνο, ἱερὸ παν-μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Στὴν Ἐκκλησία τὸ κάθε ‘Κύριε Ἐλέησον’, τὸ κάθε δάκρυ μετάνοιας, ἡ κάθε προσευχητικὴ ἀνάσα, ἡ κάθε κραυγὴ ἀποτελεῖ ἱερὸ μυστήριον»⁷.

1 Εὐαγγέλου Θεοδώρου, «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου», *Θεολογία* 57 (1986), σ. 371. Βλ. ἐπίσης Μιχαὴλ Γαλενιανοῦ, «Ὁ ἀριθμὸς τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας», *Ὁρθοδοξία καὶ Παιδεία* 3 (2004) 139-162.
2 Εὐαγγέλου Θεοδώρου, «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου», *Θεολογία* 57 (1986), σ. 372.
3 Συμεὼν Θεσσαλονίκης, *Περὶ τῶν μυστηρίων*, λγ' (PG 155,177).

4 Εὐαγγέλου Θεοδώρου, «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου», *Θεολογία* 57 (1986), σ. 375.

5 Εὐαγγέλου Θεοδώρου, «Τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου», *Θεολογία* 57 (1986), σ. 376.

6 Παύλου Εὐδοκίμου, *Ἡ Ὁρθοδοξία* (Θεσσαλονίκη: Ρηγόπουλος, 1972), σ. 355.

7 Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Δογματικὴ Ὁρθ. Φιλοσοφία τῆς Ἀληθείας* (Ἅγιον Ὄρος: Ἱ.Μ. Βατοπαιδίου, 2019), σ. 728.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΤΟΥ Α΄

Σε ηλικία 26 μόλις ετών, ο Μέγας Βασίλειος διέθεσε όλη την ατομική του περιουσία στους φτωχούς. Όταν έγινε Μητροπολίτης Καισαρείας, μεγάλης έκκλησιαστικής περιφέρειας με δεκάδες επισκόπους στη διοίκησή του, διέθετε τα τεράστια εισοδήματα για την εξυπηρέτηση των στερουμένων, των ασθενών, των πασχόντων. Περίφημα στην ιστορία της ανθρωπότητας αναδείχθηκαν τα φιλανθρωπικά ιδρύματα, τα οποία λίγο έξω από την Καισάρεια ίδρυσε ο Βασίλειος και τα οποία προς τιμήν του ονόμασε ο χριστιανικός λαός «Βασιλειάδα». Σαν πόλη φάνταζαν αυτά με το πλήθος και την έκταση των κτηρίων. Άς αφήσουμε όμως τον Άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο να μας περιγράψει σε άδρες, αλλά παραστατικές εκφράσεις, το έξαιρετο αυτό και πρωτοφανές φιλανθρωπικό ίδρυμα του Μ. Βασιλείου:

«Είναι ωραία ἀρετὴ ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ διατροφή τῶν φτωχῶν καὶ ἡ ἀνακούφιση τῆς ἀνθρώπινης ἀρρώστιας. Ἐβγα λίγο έξω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ δεξ τὴ νέα πόλη, αὐτὸ τὸ ταμεῖο τῆς εὐσεβείας, τὸ ὁποῖο εἶναι κοινὸ θησαύρισμα τῶν πλουσίων. Σ' αὐτὸ κατατίθενται τοῦ πλούτου τὰ περισσεύματα, τὰ ὁποῖα μὲ τις παραινέσεις τοῦ Βασιλείου ἔγιναν χρήσιμα. Ἀπομάκρυναν τὸν σκῶρο. Δὲν εὐφραίνονται τοὺς κλέφτες. Εἶναι ἀπαλλαγμένα ἀπὸ τὸ φθόνο καὶ δὲν δέχονται φθορὰ ἀπὸ τὸ χρόνο. Στὰ ἰδρύματα αὐτὰ ἡ ἀσθένεια ἐξετάζεται ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸ καὶ χριστιανικὸ φῶς, ἡ συμφορὰ μακαρίζεται καὶ ἡ συμπάθεια ἐξασκεῖται. Ποιὰ ἀξία μπρὸς στὰ φιλανθρωπικὰ αὐτὰ καθιδρύματα ἔχουν οἱ ἐπίπλυτες Θῆβες τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, τὰ τεῖχη τῆς Βαβυλώνας καὶ ὁ τάφος τοῦ Μανσώλου στὴν Καρία, οἱ πυραμίδες καὶ ὁ χάλκινος ὄγκος τοῦ Κολοσοῦ, τὰ μεγέθη καὶ οἱ καλλωπισμοὶ τῶν ναῶν, ποὺ καταστράφηκαν πλέον καὶ τώρα δὲν ὑπάρχουν καὶ ὅσα ἄλλα θαυμάζουν καὶ ἐξιστοροῦν οἱ ἄνθρωποι, τὰ ὁποῖα τίποτα ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ λίγη δόξα ἀπέδωσαν στοὺς ἰδρυτὲς τους;...

»Μὲ τὰ φιλανθρωπικὰ ἔργα τοῦ Βασιλείου δὲν ἔχουμε πιά μπροστὰ μας τὸ φοβερὸ καὶ ἐλεεινὸ ἐκεῖνο θέαμα ἀνθρώπων —τῶν λεπρῶν— ποὺ φαίνονται νεκροὶ πρὶν πεθάνουν καὶ πεθαμένοι κατὰ τὰ περισσότερα μέλη τοῦ σώματός τους. Δὲν βλέπουμε πιά αὐτοὺς νὰ διώχνονται ἀπὸ τὶς πόλεις, ἀπὸ τὰ σπίτια, ἀπὸ τὶς ἀγορές, ἀπὸ τὶς βρύσες καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς ἀγαπημένους τους. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸ ὄνομα μόνο γνωρίζονται καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ χαρακτηρι-

στικά τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματός τους... Ὁ Βασίλειος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον κατόρθωσε νὰ μᾶς πείσει ὅτι, ἐφόσον καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι, δὲν πρέπει μὲ τὴ σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπία μας πρὸς τοὺς πάσχοντες, νὰ περιφρονοῦμε τοὺς ὁμοίους μας ἄνθρώπους, οὔτε καὶ νὰ περιφρονοῦμε τὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ μία κεφαλὴ ὄλων. Ἀλλὰ ἔχουμε καθήκον νὰ διαθέτουμε τὰ δικά μας γιὰ τὴν εξυπηρέτηση τῶν ξένων συμφορῶν καὶ νὰ δανείζουμε στὸν Θεὸ τὸ ἔλεός μας, ὅταν ἀντίστοιχα ἔχουμε κι ἐμεῖς ἀνάγκη ἀπὸ τὸ θεῖο ἔλεος».

Καὶ συνεχίζοντας ὁ ἱερὸς Γρηγόριος διηγεῖται καὶ αὐτὸ τὸ καταπληκτικὸ, ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος δὲν ἤρκεῖτο νὰ προσφέρει στοὺς πάσχοντες, στοὺς λεπροὺς εἰδικότερα, στέγη, φάρμακα, νοσηλεῖα καὶ διατροφή, ἀλλὰ τὸ περισσεύμα τῆς ἀγάπης του. Ἐφθανε μέχρι τοῦ σημείου νὰ τοὺς ἀγκαλιάζει, νὰ τοὺς φιλᾷ, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς πληγὲς τῆς λέπρας τους. Μιὰ τέτοια ἐκδήλωση στοργῆς ἦταν γιὰ τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς ἀπόκληρους τῆς κοινωνίας ἀσυγκρίτως ἀνώτερη ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη σωματικὴ περίθαλψη καὶ ἰατρικὴ βοήθεια. Συγκινεῖτο βαθύτατα ἡ καρδιά τους καὶ ὅπως ἦταν φυσικὸ ἀνελύονταν σὲ δάκρυα.

«Ἐδειχνε τέτοια στοργὴ καὶ τρυφερότητα πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, ὄχι ἀπὸ κενοδοξία, ὅπως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ὑποθέσει, (διότι ποὺς ἄλλος ἦταν τόσο μακριὰ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας ὅσο ὁ Βασίλειος), ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπη, καὶ μὲ τὴν πράξη του αὐτὴ ἔδινε παράδειγμα ὅτι καὶ ἐμεῖς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ διστάζουμε νὰ πλησιάζουμε τοὺς ἀσθενεῖς, προκειμένου νὰ τοὺς θεραπεύσουμε καὶ νὰ τοὺς ἐνισχύσουμε. Ἡ πράξη του αὐτὴ ἦταν προτροπὴ, ἡ ὁποία μὲ τὴ σιωπὴ της μιλοῦσε ἔντονα».

Τέτοια μεγάλα πνευματικὰ ἀναστήματα, μὲ ἀληθινὰ πρωτοποριακὸ κοινωνικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ ἔργο, ἔχει νὰ παρουσιάσει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Στὴ μορφή τοῦ Μ. Βασιλείου θαυμάζουμε μιὰ ζωὴ ρωμαλέα, γεμάτη δύναμη καὶ δραστηριότητα ποὺ κύλησε στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀγάπης μὲ τὴ σφραγίδα τοῦ Θεοῦ ἀποτυπωμένη σὲ κάθε ἐκδήλωσή της. Ἐχουμε ψηλαφητὸ μπροστὰ μας τὸν ἀληθινὸ ἀνθρωπισμὸ, τὸν Χριστιανικὸ, ποὺ ἀγκαλιάζει τὸν ἄνθρωπο -ψυχὴ καὶ σῶμα- καὶ τὸν ὑψώνει στὴν κορυφὴ τῆς ὑπερφυσικῆς Ἀγάπης. Ἐκεῖ ποὺ τὸν ἀνέβασε «ὁ κλίνας οὐρανοὺς καὶ καταβάς» γιὰ τὴν σωτηρία του.

«Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφῆστηκε. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν

**ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Β΄ Τιμ. δ΄ 5-8
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Μάρκ. α΄ 1-8**

ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτῆς, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ».

ΦΥΛΑΚΕΣ ΓΡΗΓΟΡΕΙΤΕ!

«Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι»

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Παῦλος μέσα ἀπὸ τὴ φυλακὴ γράφει τὴν τελευταία του ἐπιστολὴ στὸν Τιμόθεο. Εἶχε ἀναλάβει ὁ Τιμόθεος μεγάλη ἔπαλξ. Ἦταν ἐπίσκοπος τῆς Ἐφέσου. Τεράστιες ἦταν οἱ εὐθύνες του. Μεγάλη καὶ δύσκολη ἡ ἀποστολὴ του. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πνευματικὸς του πατέρας τοῦ γράφει δυὸ ἐπιστολὲς καὶ τοῦ παραγγέλλει: Πρόσεχε Τιμόθεε! Νὰ γρηγορεῖς καὶ νὰ εἶσαι ἄγρυπνος σ' ὅλα ὅσα διδάσκει ὁ Κύριός μας καὶ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον σου. Τὴ ζωὴ σου νὰ τὴν χαρακτηρίζει ἡ ἐγρήγορη καὶ ἡ νήψη.

***

«Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἀποστόλου εἶναι ἓνα σάλπισμα δυνατὸ γιὰ ὅλους μας. Γιατὶ ὅλοι μας μποροῦμε, ἂν δὲν προσέξουμε, νὰ πέσουμε σὲ ἠθικὸ λήθαργο. Μετὰ τὴν πτώση τῶν πρωτοπλάστων, ἡ ἀνθρώπινη φύση ρέπει πρὸς τὰ κάτω. Μπῆκε στὸ αἷμα μας ἡ ραθυμία. Παρουσιάζουμε συχνὰ μιὰ τάση πρὸς τὴ νωθρότητα καὶ τὴν ἀμέλεια γιὰ καθετὴ πνευματικὸ. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νήψη πάνω στὴν καρδιά μας. Ἐπαγρύπνηση. Λεπτὴ καὶ ἀνύστακτη ἐποπτεία τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς. Ἡ λέξη «νήψη» παράγεται ἀπὸ τὸ ρῆμα νήφω, ποὺ σημαίνει: «εἶμαι προσεκτικὸς, ἄγρυπνος, ξύπνιος». Συχνὰ ὑπάρχει ἀποτυχία στὸν πνευματικὸ μας ἀγῶνα νὰ κρατήσουμε καθαρὸ τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά μας, γιατί δὲν προσέχουμε, δὲν ἀγρυπνοῦμε πνευματικά. Ἀλλὰ χωρὶς νήψη καὶ ἐγρήγορη δὲν μποροῦμε νὰ φυλάξουμε τὸν ἑαυτὸ μας καθαρὸ καὶ νὰ ὑποδεχθοῦμε τὸν Κύριό μας, τὸν Νυμφίό τῆς Ἐκκλησίας «ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός». Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων εἶναι μιὰ παραβολὴ νήψεως. Οἱ πέντε παρθένες εἶχαν λάδι στὰ λυχνάρια τους. Τὸ λάδι, σύμφωνα μὲ τοὺς ἑρμηνευτὲς, εἶναι ἡ ἀγάπη. Καὶ τὸ φῶς εἶναι ἡ νήψη καὶ ἡ προσευχὴ. Οἱ πέντε μωρὲς παρθένες οὔτε τὸ ἓνα εἶχαν οὔτε τὸ ἄλλο. Γιατὶ πράγματι ἡ ἀγάπη, ἡ νήψη καὶ ἡ προσευχὴ ετοιμάζουν μιὰ ἀξια ὑποδοχὴ τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ νήψη χρειάζεται καὶ γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἐχθροῦ τῆς ψυχῆς μας, τοῦ μισόκαλου διαβόλου. Μᾶς τὸ ὑπενθυμίζει αὐτὸ ὁ Ἀπόστολός μας, στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ του: «Γιατὶ ὁ ἀγῶνας ποὺ ἔχουμε

ἀναλάβει, δὲν εἶναι ἀγῶνας πρὸς ἀνθρώπους μὲ αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὶς πονηρὲς ἀρχὲς καὶ ἐξουσίες, πρὸς τὰ πλήθη τῶν πονηρῶν πνευμάτων, πρὸς τοὺς καταθόνιους κοσμοκράτορες, ποὺ κυριαρχοῦν πάνω στοὺς ἀνθρώπους ποὺ βρίσκονται στὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦ ἁμαρτωλοῦ αἰῶνα ποὺ ζοῦμε. Ὁ ἀγῶνας μας διεξάγεται ἐναντίον τῶν πνευματικῶν αὐτῶν πονηρῶν πνευμάτων καὶ γίνεται χάριν τῆς κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν» (Ἐφεσ. ς΄ 12).

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄλλος πρωτοκορυφαῖος ἀπόστολος Πέτρος μᾶς τονίζει: «Νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίη» (Α΄ Πέτρον ε΄ 8). Νὰ ἔχετε, λοιπὸν, νήψη καὶ ἐγρήγορη. Γιατὶ ὁ ἀντίπαλός σας διάβολος, σὰν λιοντάρι ποὺ ὠρύεται, περπατᾷ μὲ μανία, ζητώντας ποῖον νὰ καταπιεῖ, παρασύροντάς τον στὴν ἁμαρτία καὶ στὸν αἰώνιο θάνατο.

***

«Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι».

Ἦραϊο καὶ δυνατὸ σύνθημα. Ἀλλὰ πῶς θὰ τὸ ἐφαρμόσουμε; Πῶς πρέπει νὰ νήφουμε; Σὰν καλοὶ στρατιῶτες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πρῶτα-πρῶτα μὲ ἄγρυπνα τὰ μάτια μας, τὸν νοῦ καὶ τὴν ψυχὴ μας. Ὅποιος ἀγρυπνεῖ καὶ γρηγορεῖ μπορεῖ νὰ φυλάξει τὸν ἑαυτὸ του, ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ σκοποὶ στρατιῶτες στὶς πρῶτες γραμμὲς τοῦ πολέμου συνήθιζαν νὰ φυλάνε διπλοσκοπιές. Καὶ φώναζαν μεταξύ τους γιὰ νὰ μὴ τοὺς πιάσει ὁ ὕπνος: «φύλακες γρηγορεῖτε».

Ἔτσι καὶ ἐμεῖς ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ποὺ ἀνήκουμε στὴν στρατευομένη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καλοῦμασθε νὰ ἀποκτήσουμε ἄγρυπνη συνείδηση. Νήψη καὶ ἐγρήγορη ἰδιαίτερα σήμερα ποὺ ζοῦμε σὲ δύσκολους καιροὺς. Σὰν καλοὶ στρατιῶτες, λοιπόν, ἀλλὰ καὶ σὰν καλοὶ ἀθλητές. «Νῆφε ὡς Θεοῦ ἀθλητῆς» γράφει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος στὸν Ἱερομάρτυρα Ἐπίσκοπο Σμύρνης Πολύκαρπο. Ἀθλητὲς κι ἐμεῖς τοῦ Χριστοῦ μας ἔχουμε ἱερὸ χρέος νὰ νήφουμε στὰ πνευματικὰ γυμνάσματα καὶ νὰ ἀθλοῦμεθα σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμοὺς. Γιατὶ, ὅπως τονίζει ἀλλοῦ ὁ Ἀπόστολός μας: «Ἄν κανεῖς συμμετέχει στοὺς ἀθλητικούς ἀγῶνες, δὲν παίρνει ὡς βραβεῖο τὸ στεφάνι, ἂν δὲν ἀγωνισθεῖ κατὰ τρόπο νόμιμο» (Β΄ Τιμ. β΄ 5).

«Ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. Διὸ λέγει ἄναβας εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. Τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστὶν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; Ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστό-

ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ἐφεσ. δ' 7-13

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Ματθ. δ' 12-17

λους, τοὺς δὲ προφῆτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων

εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».

ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟ ΜΑΣ

«Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων»

ΑΚΟΜΗ ζοῦμε μὲ τὰ συναισθήματα ἀπὸ τὴς γιορτῆς ποὺ περάσαμε. Ὁ Χριστὸς μας ἤλθε στὴ γῆ, γιὰ νὰ μᾶς φέρει τὴ σωτηρία, καὶ μαζί μ' αὐτή, κι ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἀνεκτίμητες δωρεές γιὰ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους.

ΤΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

1. Σὲ ὅλους μας γενικά, ἀλλὰ καὶ στὸν καθένα μας ξεχωριστά, δόθηκαν ἀπὸ τὸν Θεὸ τῆς ἀγάπης διάφορα πολύτιμα πνευματικὰ χαρίσματα. Αὐτὰ μοιράστηκαν μὲ θεία σοφία καὶ σύνεση, γιὰ τὸ πνευματικὸ συμφέρον τοῦ καθενός μας. Δὲν πήραμε ὅλοι τὰ ἴδια χαρίσματα, οὔτε τὸ ἴδιο χάρισμα στὸν ἴδιο βαθμὸ. Πάντως ὅλα εἶναι δωρεές τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ τὸ γεγονὸς πρέπει νὰ γεμίζει τὴν καρδιά μας μὲ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν δωροδότη Κύριό μας καὶ συγχρόνως νὰ διώχνει ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας κάθε αἴσθημα ζήλιας ἢ καὶ φθόνου. Γιατὶ ἴσως νὰ βλέπουμε ἄλλους νὰ ἔχουν περισσότερα καὶ ἀνώτερα χαρίσματα ἀπὸ ἐμᾶς.

2. Ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά μας ἄς στρέφονται πρὸς τὸν Χριστό, ποὺ κινούμενος ἀπὸ ἄπειρη ἀγάπη, ταπεινώσε τὸν ἑαυτό Του καὶ κατέβηκε ὡς ἄνθρωπος στὴ γῆ. Κι ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ θυσιάστηκε στὸν Σταυρό, καὶ ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκρούς, νικώντας τὸ θάνατο. Καὶ μᾶς πρόσφερε ἔτσι τὴν σωτηρία, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλων χαρισμάτων καὶ δωρεῶν. Κάθε χάρισμά Του εἶναι ποτισμένο μὲ τὸ αἷμα τῆς θυσίας Του. Εἶναι ἁγιασμένο μὲ τὴν θεία Του χάρι. Εἶναι εὐλογημένο μὲ τὴν ἄπειρη ἀγάπη Του.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟ ΜΑΣ

1. Ὁ Κύριος ἵδρυσε στὴν γῆ τὴν Ἐκκλησία

Του. Ὁ ἴδιος εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς καὶ ἐμεῖς μέλη τῆς. Καὶ μοίρασε ἀξιώματα στοὺς Ἀποστόλους Του στὴν ἀρχή, καὶ στοὺς διαδόχους τους κατόπιν, γιὰ νὰ διοικοῦν καὶ νὰ ὑπηρετοῦν καὶ νὰ καθοδηγοῦν τοὺς πιστοὺς στὸν δρόμο τῆς σωτηρίας. Αὐτὸς ἀνέδειξε στὴν Ἐκκλησία ἀποστόλους καὶ προφῆτες καὶ κήρυκες καὶ ποιμένες καὶ διδασκάλους γιὰ νὰ ὀδηγοῦν τοὺς πιστοὺς στὴν σωτηρία.

2. Αὐτοὶ εἶναι οἱ στοργικὸι συμπαραστάτες τῶν πιστῶν μὲ τὰ λόγια καὶ τὸ παράδειγμά τους. Καθῆκον τους εἶναι νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν οἰκοδομὴ καὶ κατὰ Χριστὸν πρόοδο τῶν πιστῶν. Καὶ μὲ τελικὸ σκοπὸ νὰ καταλήξουμε ὅλοι

στὴν μία καὶ καθαρὴ πίστη, ὅπως μᾶς τὴν παρέδωσε ὁ Χριστὸς. Χωρὶς ἀντιθέσεις καὶ διαφορές. Χωρὶς φατριασμοὺς καὶ σχίσματα. Γιὰ νὰ γίνουμε τελικὰ ἄρτιοι πνευματικὰ. Χωρὶς νὰ ὑστεροῦμε σὲ τίποτα.

Αὐτὸς εἶναι ὁ μεγάλος καὶ ὑψιστος προορισμὸς μας, «ὁ καταρτισμὸς τῶν ἁγίων». Γι' αὐτὸν μᾶς ἔδωσε πνευματικὰ χαρίσματα, ἀλλὰ καὶ ποιμένες καὶ διδασκάλους.

Ἄς σταματήσουμε γιὰ λίγο τὴν σκέψη μας πάνω σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη φράση τοῦ Ἀποστόλου. Πόση τιμὴ, ἀλλὰ πόσο μεγάλος ὁ προορισμὸς μας! Γιὰ νὰ τὸν ἐπιτύχουμε δὲν παύει νὰ δίνει συνεχῶς στὸν καθένα μας τόσες δωρεές: Τὴν ἀλήθειά Του! Τὴν χάρι τῶν μυστηρίων Του! Πνευματικὸς καθοδηγούς! Τὴν ἀγία Του Ἐκκλησία! Τὰ παραδείγματα τῶν ἁγίων μας!

Ἄς ἀνακαινισθοῦμε πνευματικὰ. Ἄς γίνουμε νέοι κατὰ Χριστὸν ἄνθρωποι. Ἄς συνδεθοῦμε περισσότερο μὲ τὸν Κύριο καὶ μεταξύ μας μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ με τούς ἀναγνώστες μας

Ἱερὰ Παράδοση Α΄

«ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ βρίσκεται στήν Ἁγία Γραφή καί ἰδιαίτέρως στήν Καινὴ Διαθήκη. Ἄν θέλει κάποιος νὰ γίνεи συνειδητὸς Χριστιανὸς πρέπει νὰ γνωρίζει τὰ γραπτὰ τῆς Κ. Διαθήκης. Ὑπάρχουν φυσικὰ καὶ σημαντικὰ πράγματα στὰ γραπτὰ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ στήν ἱερὰ Παράδοση, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν γενικὸ κύρος. Ἄλλωστε ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι πλήρης καὶ αὐτάρκης γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὴν πίστη μας καὶ νὰ πετύχουμε τὴν σωτηρία μας. Ὅλα τὰ ἄλλα ἔχουν δευτερεύουσα σημασία. Τὶς ἀπόψεις αὐτὲς τὶς ἄκουσα ἀπὸ κάποιον, ποὺ εἶχε ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ Προτεστάντες. Τὸ ἐρώτημά μου εἶναι: Ποιὰ ἡ ὀρθόδοξη ἀποψη γιὰ τὴν ἀξία καὶ σημασία τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως; Καὶ πὼς συγκεκριμένα, τί εἶναι ἡ ἱερὰ Παράδοση;»

Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ κάνουμε σαφὴ διάκριση ἀνάμεσα στὶς διαφορὲς παραδόσεις καὶ τὴν ἱερὰ Παράδοση καὶ μάλιστα τὴν Ἀποστολική. Καὶ αὐτὸ γιὰτὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέουμε τὶς διαφορὲς, ἔστω εὐσεβεῖς παραδόσεις, μετὴν Ἀποστολικὴ Παράδοση καὶ νὰ δίνουμε σ' ἐκεῖνες τὸ κύρος ποὺ δὲν ἔχουν. Ποιὰ, λοιπόν, εἶναι αὐτὴ ἡ Παράδοση, ἡ ὁποία σύμφωνα μετὴν Ἐκκλησία μας θεωρεῖται «ἰσόκυρος» καὶ «ἰσοστάσιος» μετὴν Ἁγία Γραφή; Πρόκειται γιὰ τὴν διδασκαλία ποὺ μεταδόθηκε προφορικὰ ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Γράφτηκε κατ' ἀρχὴν καὶ ἀποταμιεύθηκε μετὴν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὶς ἀναγεννημένες καρδιὲς τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Αὐτὴ ἀπέτελεσε τὸ γενικὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἀποστολικὸ φρόνημα. Τὴν ἐνιαία συνείδηση τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Στὴν συνέχεια μεταδόθηκε μετὴν ἄγρυπνη φροντίδα τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων. Διερμηνεύθηκε καὶ ἀποθησαυρίσθηκε στὰ ἀρχαῖα Σύμβολα, στοὺς ὅρους τῶν Συνόδων. Τὴν βρίσκουμε ἀκόμα στήν συμφωνία τῶν Πατέρων καὶ στήν διδασκαλία τῆς πρώτης Ἐκκλησίας τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἐπομένως ἡ ἱερὰ Παράδοση ἔχει τὴν ἀρχὴ της στοὺς Ἀποστόλους, στὸν ἴδιο τὸν Κύριο. Πῶς ἄλλωστε μποροῦσε νὰ ἀγνοηθεῖ ἢ νὰ ὑποτιμηθεῖ, ἀφοῦ ὅπως μᾶς βεβαιώνει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ πολλὰ ἄλλα ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς δὲν γράφθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μνημονεύει στὶς Πράξεις (κ' 35) λόγο τοῦ Κυρίου, ποὺ δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὲς. Καὶ προσθέτει: «Στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν» (Β' Θεσ. β' 15).

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι κάθε ἐκκλησιαστικὴ Παράδοση δὲν εἶναι καὶ Παράδοση Ἀποστολική. Φυσικὰ ἡ

Ἀποστολικὴ Παράδοση εἶναι καὶ Ἐκκλησιαστικὴ. Διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἔγιναν δεκτὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἔθιμα καὶ παραδόσεις, ὅχι ἀντίθετα μετὴν Ἀποστολικὴ Παράδοση, χωρὶς ὅμως νὰ προέρχονται ἀπὸ αὐτὴν. Ἐπομένως γιὰ νὰ ἀναγνωρισθεῖ διδασκαλία ἢ θεσμὸς ὡς Ἀποστολικὴ Παράδοση δὲν ἀρκεῖ νὰ διδάσκεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ χωρὶς διακοπὴ διὰ μέσου τῶν γενεῶν νὰ ἀποτελεῖ πίστη «πανταχοῦ, πάντοτε, καὶ ὑπὸ πάντων».

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος τονίζει: «Αὐτὸ τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ αὐτὴ τὴν πίστη παρέλαβε ἡ Ἐκκλησία καὶ μολοντί εἶναι διασκορπισμένη σὲ ὅλον τὸν κόσμον, προσεκτικὰ τὰ διαφυλάττει σὺν τῷ κατοικοῦσε σ' ἓνα σπίτι». Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐπίσης χαρακτηρίζει τὴν πίστη τὴν ὁποία «ἐγγράφως ὁμολόγησε ἡ σύνοδος» τῆς Νικαίας ὡς «τῆς καθολικῆς (ὀλοκλήρου) Ἐκκλησίας πίστιν».

Ἡ Παράδοση, λοιπόν, προϋπῆρχε ὡς προφορικὸ κήρυγμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἐνα μέρος τῆς προφορικῆς Παραδόσεως διατυπώθηκε γραπτῶς ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, μετὴν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀπέτελεσε μαζί μετὴν Ἐπιστολὴς τὸν κανὸνα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Κύριος δὲν μᾶς ἄφησε κανένα γραπτὸ κείμενο. Δίδαξε μόνον προφορικὰ. Οὔτε ἔδωσε ἐντολὴ στοὺς μαθητὲς Του νὰ καταγράφουν τοὺς λόγους Του. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Ἡ ἐντολὴ ποὺ πῆραν ἦταν νὰ κηρύξουν τὸ εὐαγγέλιο τῆς Βασιλείας «ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α' 8). Γι' αὐτὸ οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν μᾶς ἄφησαν κανένα γραπτὸ τῆς διδασκαλίας τους. Μόνον μερικὸι ἄφησαν γραπτὰ κείμενα. Ἐπεφυλάσσοντο «στόμα πρὸς στόμα λαλήσαι» στοὺς παραλήπτες τῶν ἐπιστολῶν. Γράφει στὸν Τιμόθεο ὁ ἀπόστολος Παῦλος νὰ φυλάξει τὴν «παρακαταθήκην» τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθηκε προφορικῶς. Τὸν προτρέπει ἀκόμη: «ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι» (Β' Τιμ. β' 2).

Τί σημαίνουν ὅλες αὐτὲς οἱ προτροπὲς καὶ μάλιστα σὲ μιὰ περίοδο τόσο κρίσιμη ποὺ ὁ θεὸς Ἀπόστολος αἰσθάνεται νὰ πλησιάζει τὸ τέλος του; Τί ἄλλο ἀπὸ τὸ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ ζωτανὴ καὶ προφορικὴ παράδοση ἀποτελοῦσε τὴν βασικὴ πηγὴ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως καὶ τὸ κύριο μέσο γιὰ τὴν πιστὴ μεταβίβαση καὶ διάδοση τῶν θείων ἀληθειῶν; Εἶναι, λοιπόν, φανερὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἰδρύθηκε, θεμελιώθηκε καὶ ἐξαπλώθηκε μετὴν ἄγραφο λόγο πολὺ προτοῦ παρουσιασθεῖ ὁποιοδήποτε γραπτὸ καὶ θεόπνευστο κείμενο τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ παιδεία κατὰ τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες

Ἡ ἑορτὴ τῶν 30 Ἱεραρχῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συστάσεως σχεδὸν τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους ἐθεσπίσθη ὡς ἑορτὴ τῶν σχολείων καὶ τῶν Πανεπιστημίων. Οἱ ἅγιοι ὀρίζουν τὴν παιδεία ὡς «μετάληψιν ἀγιότητος» καὶ ὄχι ὡς συσσώρευση γνώσεων καὶ πληροφοριῶν ἀποκομμένων ἀπὸ τὴν ὀρθὴ συμπεριφορά. Ἀκολουθεῖ μία μικρὴ ἀνθολογία μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀκουστεῖ ἀπὸ διδάσκοντες καὶ διδασκομένους.

«Νομίζω ὅτι ὅλοι οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι ὁμολογοῦν πὺς ἡ παιδεία εἶναι τὸ πρῶτο ἀγαθὸ πὺς διαθέτουμε. Ὅχι μόνον ἡ χριστιανικὴ, πὺς εἶναι ἡ εὐγενέστερη καὶ πὺς περιφρονεῖ κάθε κομψότητα καὶ κάθε φιλοδοξία τῶν λόγων, γιὰ νὰ κρατήσῃ μόνον τὴν σωτηρία καὶ τὸ κάλλος τῶν νοητῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ μόρφωση, τὴν ὁποία κάποιοι χριστιανοὶ ἀπὸ κακῆ ἐκτίμηση ἀπορρίπτουν, διότι τάχα εἶναι ὑπουλὴ καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεό» (Οἷμαι δὲ πᾶσιν ἀνωμολογεῖσθαι τῶν νοῦν ἐχόντων, παιδευσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν εἶναι τὸ πρῶτον· οὐ ταύτην μόνην τὴν εὐγενεστέραν καὶ ἡμετέραν, ἢ πᾶν τὸ ἐν λόγοις κομψὸν καὶ φιλότιμον ἀτιμάζουσα μόνης ἔχεται τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ κάλλους τῶν νοουμένων· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξωθεν, ἣν οἱ πολλοὶ Χριστιανῶν διαπιτύουσιν ὡς ἐπίβουλον καὶ σφαλερὰν καὶ Θεοῦ πόρρω βάλλουσαν, κακῶς εἰδότες)¹.

«Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἰδαίτερη ἀξία τοῦ δένδρου εἶναι ὁ ὠραῖος καρπός, ἔχει ὁμως καὶ κάποια διακόσμηση καὶ φύλλα, πὺς κινουῦνται μαζὶ μὲ τὰ κλαδιά.» Ἔτσι καὶ στὴν ψυχὴ πρῶτιστος καρπός εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι χωρὶς χάρη νὰ περιβάλλεται ἡ ἀλήθεια καὶ μὲ τὴν ἐξωχριστιανικὴ σοφία, ὅπως τὰ φύλλα σκεπάζουν τὸν καρπὸ καὶ δὲν ἐμφανίζουσι ἀφρόντιστη τὴν εἰκόνα τοῦ δένδρου» (Ἦπου καθάπερ φυτοῦ οἰκεία μὲν ἀρετὴ τῷ καρπῷ βρῦειν ὠραίῳ, φέρει δὲ τινὰ κόσμον καὶ φύλλα τοῖς κλάδοις περισειόμενα· οὕτω δὲ καὶ ψυχῇ προηγουμένως μὲν καρπός ἡ ἀλήθεια, οὐκ ἄχαρὶ γε μὴν οὐδὲ τὴν θύραθεν σοφίαν περιβεβλησθαι, οἷόν τινὰ φύλλα σκέπην τε τῷ καρπῷ καὶ ὄψιν οὐκ ἄωρον παρεχόμενα)².

«Ἡ παιδεία εἶναι μετάληψη ἀγιότητος» (Ἡ παιδεία μετάληψις ἀγιότητός ἐστι)³.

«Ἡ εἰδωλολατρικὴ παιδεία, μὲ τὸ νὰ ἐρμηνεύει πολλὰς μωρολογίας καὶ νὰ περιλούει τοὺς ἀκροατὲς μὲ μεγάλη φλυαρία, τοὺς στέλνει πίσω μὲ ἄδεια χέρια, χωρὶς νὰ ἀπολαύσουν τίποτε, οὔτε μεγάλο οὔτε μικρὸ καλὸ· ἡ Χάρη ὁμως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος δὲν κάνει τὸ ἴδιο, ἀλλὰ τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο· μὲ σύντομα λόγια ἐμφυτεύει μέσα στὴν ψυχὴ

ὄλων ἐκείνων πὺς προσέχουν τὰ σπέρματα τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς· καὶ ἀρκεῖ πολλὰς φορὰς ἕνας καὶ μόνον λόγος, πὺς πῆραν ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, νὰ τοὺς εἶναι ἐφόδιο σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ» (Ἡ μὲν γὰρ ἐξωθεν παιδευσὶς πολὺν ἀνελίπτουσα λῆρον καὶ πολλὴν καταχέουσα τῶν ἀκροατῶν φλυαρίαν, κεναῖς τοὺς ἀκροατὰς ἀποπέμπει χερσὶ καὶ οὐδὲν, οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν καρπωσαμένους καλόν· ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος χάρις οὐχ οὔτως, ἀλλὰ τοῦναντίον ἅπαν διὰ μικρῶν ῥημάτων πᾶσι τοῖς προσέχουσι φιλοσοφίαν ἐντίθησι· καὶ ἀρκεῖ ῥῆμα πολλὰκις ἐν λαβόντις ἐντεῦθεν, πάσης τῆς ζωῆς ἔχειν ἐφόδιον)⁴.

«Ἡ σπουδὴ τῆς ρητορικῆς τέχνης ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀπὸ καλῆ συμπεριφορά, ἐνῶ ἡ καλὴ συμπεριφορά δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τῆς ρητορικῆς δεινότητος. Γιατὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχει κανεὶς τὴ σωφροσύνη καὶ χωρὶς αὐτὴ τὴ μόρφωση, ἐνῶ τῆς ρητορικῆς τέχνης ποτε δὲν μπορεῖ νὰ τὴ μάθει χωρὶς καλῆ συμπεριφορά, ἀφοῦ χωρὶς αὐτὴ θὰ ξοδεύει ὅλο τὸ χρόνο του σὲ πράξεις κακίας καὶ ἀσέλγειας» (Ἡ τῶν λόγων σπουδὴ τῆς ἀπὸ τῶν τρόπων ἐπιεικείας δεῖται, ἡ δὲ τῶν τρόπων ἐπιεικεία οὐκέτι τῆς ἀπὸ τῶν λόγων προσθήκης. Σωφροσύνην μὲν γὰρ καὶ χωρὶς τῆς παιδεύσεως ταύτης κατορθῶσαι ἔνι, λόγων δὲ δύναμιν χωρὶς τρόπων χρηστῶν οὐδεὶς ἂν προσλάβοι ποτέ, παντὸς τοῦ χρόνου εἰς κακίαν καὶ ἀσέλγειαν ἀναλισκομένου)⁵.

«Ἐπομένως, ἡ παιδαγωγία εἶναι ἄσκηση, πὺς κάνει τὸν ἀθλητὴ δυνατὸ, ἀκατανίκητο στοὺς ἀγῶνες καὶ ἀκαταμάχητο στοὺς πολέμους. Ἐφόσον λοιπὸν κάθε παιδαγωγία εἶναι τέτοια, καὶ ἡ παιδαγωγία τοῦ Θεοῦ τέτοια θὰ εἶναι. Ὅστε πρέπει νὰ προσδοκοῦμε ἀγαθὰ, καὶ τὸ τέλος θὰ εἶναι εὐχάριστο καὶ εἰρηνικόν. Καὶ νὰ μὴ θαναμάζεις, ἂν ἡ παιδαγωγία, ἐνῶ εἶναι σκληρὴ, ἐν τούτοις ἔχει καρποὺς γλυκεῖς. Γιατὶ καὶ στὰ δένδρα ὁ μὲν φλοιὸς εἶναι σχεδὸν ἄσχημος καὶ τραχύς, οἱ καρποὶ τους ὁμως εἶναι γλυκεῖς» (Ἄρα γυμνασία ἐστὶν ἡ παιδεία, τὸν ἀθλητὴν ἰσχυρὸν ἐργαζομένη καὶ ἀκαταγώνιστον ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ ἄμαχον ἐν τοῖς πολέμοις. Εἰ τοίνυν πᾶσα παιδεία τοιαύτη ἐστὶ, καὶ αὕτη τοιαύτη ἐσται. Ὅστε χρηστὰ χρὴ προσδοκᾶν καὶ τὸ τέλος ἡδὺν καὶ εἰρηνικόν. Καὶ μὴ θαναμάσης, εἰ σκληρὰ οὔσα, καρποὺς ἔχει γλυκεῖς· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς δένδροις ὁ μὲν φλοιὸς ἄποιός τις ἐστὶ σχεδὸν καὶ τραχύς, οἱ δὲ καρποὶ γλυκεῖς)⁶.

Πρβλ. τὰ πολύτομα ἔργα τῶν Βασιλείου Χαρώνη καὶ Οὐρανίας Λανάρα, Παιδαγωγικὴ ἀνθρωπολογία Ἰωάννου Χρυσοστόμου καὶ Παιδαγωγικὴ ἀνθρωπολογία Μεγάλου Βασιλείου.

1 Γρηγορίου Θεολόγου, *Εἰς τὸν Μ. Βασίλειον ἐπιτάφιος* (ΜΓ'), ια' (ΒΕΠ 60, 141).

2 Μ. Βασιλείου, *Πρὸς τοὺς νέους...*, 3 (ΒΕΠ 54, 200-201).

3 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς Ἑβραίους*, ὁμιλία ΚΘ', 3 (ΕΠΕ 25, 282 – PG 63, 205).

4 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς τοὺς ἀνδριάντας*, ὁμιλία Α', 1 (ΕΠΕ 31, 568 – PG 49, 18).

5 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Πρὸς πιστὸν πατέρα*, 11 (ΕΠΕ 28, 514 – PG 47, 367).

6 Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Εἰς Ἑβραίους*, ὁμιλία Α', 1 (ΕΠΕ 25, 296 – PG 63, 209).

«Όταν ὁ Χριστὸς φανερωθῆ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη

ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἣ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζήτε ἐν αὐτοῖς· νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν,

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΙΒ' ΛΟΥΚΑ (10 ΛΕΠΡΩΝ)

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κολ. γ' 4-11
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Λουκᾶ ιζ' 12-19

θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν πα-

λαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός».

ΑΠΕΚΔΥΣΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΣΗ

«Ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον»

Στὸ σημερινὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περιγράφει μὲ ζωηρὰς εἰκόνας τὴν πορεία τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν: ὁ πιστὸς θὰ πρέπει νὰ ἀπεκδυθῆ (ξεντυθῆ) ἓνα παλαιὸ καὶ φθαρμένον ἔνδυμα ποῦ φορᾷ καὶ νὰ ἐνδυθῆ ἓνα καινούργιο καὶ καθαρὸ. Ἡ μεταφορικὴ εἰκόνα τοῦ γδυσίματος καὶ ντυσίματος εἶναι κοινὴ καὶ οἰκεία στοὺς ἀνθρώπους κάθε ἐποχῆς. Καὶ αὐτὴν τὴν εἰκόνα χρησιμοποιεῖ ὁ ἅγιος Παῦλος ἀλληγορικᾶ.

Ἡ ἀπέκδυση τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου» εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς· θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἔναρξη τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος ξεντύνεται συνεχῶς τὸν «παλαιὸ ἀνθρώπο» τῆς ἀμαρτίας. Ἡ ἀπέκδυση αὐτὴ ξεκινᾷ κατὰ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος καὶ συνεχίζεται ἐφ' ὅρου ζωῆς μὲ τὴν ἐπανάληψιν αὐτῆς τῆς ἀπεκδύσεως τῶν ἀμαρτιῶν καὶ παθῶν. Ὅταν φθειρῆται καὶ λερώνεται τὸ ἔνδυμα τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ τὴν ἀμαρτία, τὸ ἀντικαθιστοῦμε μὲ τὸ νέο καὶ καθαρὸ τῆς ἀρετῆς.

Στὸ κείμενο τῆς ἐπιστολῆς διαφαίνεται μὲ σαφήνεια ὅτι ἡ ἀπέκδυση ἀφορᾷ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ. Ἀπέκδυση σημαίνει ὅτι σταματᾷμε τὶς κακὰς πράξεις, πετᾷμε ἀπὸ πάνω μας ὡς λερωμένα καὶ φθαρμένα ροῦχα τὰ ἀμαρτωλά μας πάθη καὶ παύουμε νὰ τὰ διαπράττουμε στὸ ἐξῆς.

Τὰ πάθη αὐτὰ κατονομάζονται στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, χωρὶς βέβαια νὰ ἐξαντλοῦνται: πορνεία, ἀκαθαρσία, πάθος, ἐπιθυμία κακὴ, πλεονεξία· καὶ ὀλίγο κατωτέρω: ὀργή, θυμὸς, κακία, βλασφημία, αἰσχρολογία, ψεῦδος. Θὰ λέγαμε ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος σημειώνει καὶ ἐπισημαίνει τὰ πλέον κοινὰ καὶ γνωστὰ πάθη, τὰ ὅποια ταλανίζουν ἓνα μεγάλο μέρος τῶν ἀνθρώπων ὄλων τῶν ἐποχῶν. Μποροῦμε νὰ τὰ διακρίνομε σὲ κατηγορίες: ὅπως πάθη τῆς γλώσσας (βλασφημία, αἰσχρολογία, ψεῦδος), πάθη σαρκικά (πορνεία, ἀκαθαρσία, πάθος), πάθη ψυχῆς (ὀργή, θυμὸς, κακία, ἐπιθυμία κακὴ, πλεονεξία). Ὅλα, ὅμως, ἔχουν τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα: νὰ «παλιώνουν» τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἀμαρτία καὶ νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Θεό.

Ἡ ἀπέκδυση αὐτῶν τῶν ἀμαρτωλῶν παθῶν γίνεται κατὰ πρῶτον μὲ τὸ σταμάτημά τους, μὲ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ αὐτά: «ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν» (Ψαλμ. 33: 15) μᾶς συμβουλεύει ὁ ψαλ-

μωδὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Μετὰ τὴν παύση ἀκολουθεῖ ἡ ποίηση τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ διάπραξη τοῦ καλοῦ καὶ ἡ ἐγκόλπωση τῆς ἀρετῆς. Αὐτὸ συμβολίζεται μὲ τὴν ἐνδυση νέου ἐνδύματος.

Ἡ ἐνδυση αὐτὴ εἶναι στὴν οὐσία τῆς ἡ ἐνδυση τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐγκόλπωση τῶν ἀρετῶν τοῦ Κυρίου καὶ ἡ καλὴ ἀλλοίωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἔνωσή του μὲ τὸ Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου. Εἶναι τόσο στενὴ αὐτὴ ἡ ἐνδυση, γι' αὐτὸ καὶ συμβολίζεται ὡς ἐνδυση ἐνὸς νέου καθαροῦ καὶ ἁγίου ἐνδύματος.

«Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε», ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας κατὰ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ τρισαγίου ὕμνου κατὰ τὶς μεγάλες δεσποτικὲς ἐορτές. Ὁ πιστὸς ἐνδύεται τὸν Χριστό, ἀποβάλλοντας ὅλα τὰ παλαιὰ καὶ ἐφθαρμένα ἀπὸ τὴν ἀμαρτία πάθη του, τὰ ὅποια εἶχαν κολλήσει ὡς ἄλλο ἔνδυμα πάνω στὸ σῶμα του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ ἀρετὲς τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀγιότητα καὶ ἡ δόξα Του, γίνονται ἐν τίνι μέτρῳ χαρακτηριστικὰ καὶ βιώματα τοῦ μιμητοῦ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἁγίου χριστιανοῦ.

Ἡ ἐνδυση τοῦ Χριστοῦ σημαίνει ἀκόμη νὰ ἀποκτήσουμε σταδιακῶς «νοῦν Χριστοῦ» (Α' Κορ. 2: 16), νὰ σκεπτόμαστε καὶ νὰ πράττουμε ὅπως ὁ Χριστός, σύμφωνα μὲ τὸ ἅγιο θέλημά Του καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὰ πονηρὰ θελήματα τῶν καρδιῶν μας.

Ἡ ἐνδυση τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τὴν ἐνσωμάτωσή μας μέσα στὸ Σῶμα Του, δηλαδὴ τὴν Ἐκκλησίαν Του, καὶ τὴν διαρκῆ παραμονή μας σὲ Αὐτό. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ θεωροῦν τοὺς ὑπολοίπους ὡς ἀδελφούς τους ἐν Κυρίῳ καὶ ὡς μέλη τοῦ ἰδίου Σώματος.

Καθημερινῶς οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς ἀλλάζουμε ἐνδύματα, καὶ αὐτὴ ἡ πρακτικὴ πρέπει νὰ μᾶς ὑπενθυμίζει τὰ λόγια τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος καὶ μαζὶ μὲ τὰ ὑλικά ἐνδύματα νὰ ξεπνυνοῦμαστε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο τῆς ἀμαρτίας καὶ νὰ ντυνοῦμαστε τὸ ἔνδυμα τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἴδιο τὸν Χριστό μας, γιὰ νὰ φθάσουμε ἔτσι στὴν χριστοποίηση καὶ θέωση ποῦ μᾶς ἔχει ὑποσχεθεῖ καὶ ἀναμένει ἀπὸ ἓνα ἕκαστο ἐξ ἡμῶν.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω μᾶς συμβουλεύει μὲ τὴν περιτομὴ αὐτὴ ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἀγωνιζομένους χριστιανούς. Θὰ τὸν ἀκούσουμε;

«Τέκνον Τιμόθεε, πιστός ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπικαμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε, Μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνεΐᾳ. Ἔως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
ΙΕ΄ ΛΟΥΚΑ (ΖΑΚΧΑΙΟΥ)
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α΄ Τιμ. 8΄ 9-15
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ Λουκᾶ 10΄ 1-10

ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι

διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερά ᾖ ἐν πᾶσιν. Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου».

ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

«πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ»

Στὸ σημερινὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δίνει συμβουλὲς καὶ παροτρύνσεις στὸν μαθητὴ του Τιμόθεο, τὸν ὁποῖο ἔχει χειροτονήσει Ἐπίσκοπο καὶ τὸν ἔχει τοποθετήσει στὴν Κρήτη. Οἱ συμβουλὲς καὶ ὑποθήκες αὐτὲς τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἰσχύουν διαχρονικὰ καὶ γιὰ τοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ποιμενόμενους, δηλαδὴ τοὺς λαϊκοὺς χριστιανούς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

Ἀρχικὰ, μὲ τὴν προτροπὴ του ὁ ἅγιος Παῦλος ξεκαθαρίζει στὸν Τιμόθεο ὅτι θὰ πρέπει νὰ κάνει μία διάκριση μεταξὺ πρωτευόντων καὶ δευτερευόντων καθηκόντων του ἔναντι τῶν πιστῶν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας του. Νὰ κάνει μία ἱεράρχηση αὐτῶν ποὺ προηγούνται καὶ αὐτῶν ποὺ ἔπονται. Καὶ στὰ πρωτεύοντα καθήκοντα τοποθετεῖ τρία: τὴν ἀνάγνωση, τὴν παράκληση (παραμυθία, παρηγοριά) καὶ τὴν διδασκαλία.

Αὐτὲς εἶναι οἱ πρῶτες τρεῖς ὑποχρεώσεις τοῦ Ποιμένου τῆς Ἐκκλησίας: νὰ διαβάσει μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια τὴς Ἁγίας Γραφῆς, νὰ παρηγορεῖ μὲ τὸν λόγο καὶ τὰ ἔργα του τοὺς πιστοὺς ποὺ δοκιμάζονται ἀπὸ προβλήματα, βάσανα καὶ δοκιμασίες καὶ τρίτον νὰ διδάσκει ὅσα ἐδίδαξε καὶ ἐνετείλατο (δηλαδὴ ἔδωσε ὡς ἐντολές) ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός: «πάντα ὅσα ἐνετείλαμην ὑμῖν» (Ματθ. 28: 20), ἄφησε ὡς ἐντολὴ ὁ Κύριος στοὺς Ἀποστόλους καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν σειρά τους στοὺς Ἐπισκόπους.

Προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια στὴν ἀνάγνωση. Ἡ ἀνάγνωση τῶν ἱερῶν κειμένων πρέπει νὰ γίνεται μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια. Κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ἀκόμη καὶ ἓνας στίχος, ἀκόμη καὶ μία λέξη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, κρύβει ὀλόκληρο θησαυρὸ νοημάτων, τὰ ὁποῖα μόνον ὁ ἐπίμονος καὶ προσεκτικὸς ἀναγνώστης, ὡς ἄλλος ἐκσκαφέας, θὰ μπορέσει νὰ ἀνεύρει. Ἐὰν μᾶς ἔλεγαν ὅτι σὲ αὐτὸ τὸ χωράφι ὑπάρχει ἓνας πολὺτιμος θησαυρὸς δὲν θὰ φειδόμεστε κόπου καὶ χρόνου γιὰ νὰ τὸ σκάψουμε, μέχρις ὅτου βροῦμε τὸν «πολύτιμον μαργαρίτην» (Ματθ. 13: 46). Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ αἰσθανόμεστε καὶ κατὰ τὴν μελέτη τῶν θείων Γραφῶν. Μὲ προσευχὴ, θεῖο φωτισμὸ, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλη προσοχὴ θὰ πρέπει νὰ κάνουμε τὴν ἀνάγνωση, τὴν μελέτη καὶ τὴν ἐμβάθυνση τῶν ἱερῶν κειμένων. Ἡ ἀπρόσεκτη καὶ ἀμελὴς ἀνάγνωση φανερώνει ὅτι δὲν λαμβάνουμε στὰ σοβαρὰ αὐτὰ τὰ κείμενα καὶ ὅτι δὲν ὀμιλοῦν στὴν ψυχὴ μας, δὲν μᾶς ἀκουμποῦν.

Προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια στὴν παράκληση (παρηγοριά) τῶν ἄλλων πιστῶν. Αὐτὴ εἶναι μία ἰδιαιτέρα ἀποστολὴ τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γενικὸ καθῆκον ὅλων τῶν χριστιανῶν. Μὲ τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα μας πρέπει νὰ παρηγοροῦμε καὶ νὰ στηρίζουμε πνευματικὰ τοὺς ἀδελφούς μας, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται σὲ κάποια δύσκολη περίσταση, σὲ κάποια δοκιμασία λόγῳ ἀσθενείας, σὲ κάποια οικονομικὴ δυσχέρεια, σὲ κάποια περιπέτεια τῆς ζωῆς τους. «Οφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βασιτάζειν» (Ρωμ. 15: 1). Ἡ προσεκτικὴ μελέτη τῶν ἱερῶν κειμένων θὰ μᾶς προσφέρει τὴν ἔμπνευση καὶ τὰ λόγια γιὰ νὰ παρηγοροῦμε οὐσιαστικὰ τοὺς συνανθρώπους μας.

Προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια στὴν διδασκαλία. Κατὰ τρίτον οἱ Ποιμένες θὰ πρέπει νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἰδιαιτέρη προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια στὴν διδασκαλία τῶν ποιμενομένων. Νὰ διδάσκουν τοὺς χριστιανούς ὅσα παρέλαβαν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο μὲσω τῶν ἁγίων Ἀποστόλων: «παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ... ὃ καὶ παρέλαβον» (Α΄ Κορ. 15: 3) καὶ «στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε» (Β΄ Θεσ. 2: 15). Ἀλλὰ καὶ οἱ ποιμενόμενοι πρέπει νὰ φροντίζουν μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια νὰ μαθαίνουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ τὴν βιώνουν καὶ νὰ τὴν διαφυλάττουν ἀλώβητη καὶ ἀνόθευτη. Μάλιστα ὅπως σὲ Σύνοδο τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ἔχει διατυπωθεῖ, «φύλαξ τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι πᾶς ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας». Καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβεῖ, μόνον ὅταν ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας προσέχει στὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ διακρίνει αὐτὴν τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλίαν ἀπὸ τὴς ποικίλες αἱρέσεις καὶ κακοδοξίας ἐκάστης ἐποχῆς.

Διαβάζουμε στὸν βίον τοῦ ἁγίου Παϊσίου ὅτι γιὰ ἑπτὰ ὀλόκληρα χρόνια διάβαζε τὰ ἀσκητικὰ κείμενα τοῦ ἀββᾶ Ἰσαάκ. «Ἄν δὲν τὸ ἔκανε πράξη, δὲν προχωροῦσε παρακάτω»¹. Αὐτὴ εἶναι ἡ προσεκτικὴ ἀνάγνωση ἀλλὰ καὶ βίωση τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ αὐτὴν μᾶς παροτρύνει τὸ σημερινὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα νὰ υἱοθετήσουμε στὴν ζωὴ μας.

1 Ὁ ἅγιος Παῖσιος ὁ Ἀγιορείτης (Βασιλικὰ Θεσσαλονίκης: Ἱερὸν Ἡσυχαστήριον Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, 2015), σ. 149.

Για πιο σωστή διαπαιδαγώγηση

Ἡ ζωὴ! Δῶρο τοῦ Θεοῦ σπουδαιότατο! Ἐνα ἀγαθὸ ἀνεκτίμητο! Ὅσοι ἔχασαν ἕνα ἀγαπημένο πρόσωπο ἢ ὅσοι κινδύνευσαν, νιώθουν πόσο ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὴ ζωὴ καὶ πόσο κοιτάζει νὰ τὴν κρατήσει μὲ κάθε τρόπο. Φροντίδες, ἀντιξοότητες, δοκιμασίες μικρῆς-μεγάλης, δὲν λιγοστεύουν τὴ δίψα καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ τὴ ζωὴ. Κι ὅμως ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ τὰ καταφέρνουν νὰ καταστρέφουν τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Στὴν πρώτη δυσκολία ποὺ συναντοῦν, σὲ μιὰ ἀποτυχία στὶς ἐξετάσεις, στὴ δουλειά, στὸν αἰσθηματικὸ βίο, τὰ χάνουν, ὑποφέρουν ὀδυνηρά, ἀπελπίζονται, βυθίζονται στὴ θλίψη καὶ στὴν σκοτεινὴ ἀπόγνωση.

Εἶδαμε νέες νὰ πέφτουν ἀπὸ τὸν τέταρτο ὄροφο τῆς πολυκατοικίας καὶ νὰ γίνονται κομμάτια ἢ νὰ παίρνουν δραστικὸ δηλητήριο καὶ νὰ πεθαίνουν σφαδάζοντας μέσα σὲ τρομεροὺς πόνους, ἐπειδὴ ἀπέτυχαν στὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις τοῦ Πανεπιστημίου.

Τί δείχνουν ὅλα αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα παρόμοια; Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια, ποὺ ὑπογραμμίζει μὲ τόση σαφήνεια ὁ Σωτῆρας. Ὁ πόνος, ἡ θλίψη, τὰ βάσανα ἀποτελοῦν ἀναπόσπαστο μέρος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Τὸ νὰ μεγαλώνουμε τὰ παιδιά μὲ τὴν μοναδικὴ ἀπασχόληση πῶς θὰ τὰ κάνουμε τάχα εὐτυχισμένα, τοὺς δίνουμε τὴν ψευδαἴσθηση ὅτι ὅλα στὴ ζωὴ τους θὰ εἶναι εὐχάριστα. Μὲ τὸ νὰ ἀποφεύγουμε νὰ τοὺς δείχνουμε καὶ τὴ δυσκολὴ ὄψη τοῦ βίου, μὲ ἐπισκέψεις σὲ «οἴκους πένθους», σὲ ἄσυλα τοῦ πόνου κλπ, τοὺς στεροῦμε μιὰ πραγματικὴ αἴσθηση τῶν πραγμάτων. Γεγονὸς ποὺ γρήγορα θὰ ἔχει ἄσχημα ἀποτελέσματα στὸ μέλλον τους καὶ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν θλιβερῶν τοῦ βίου.

Ὅρθα τονίσθηκε, ὅτι «*μορφώνοντας τὰ παιδιά, μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ τὰ κάνουμε ὑλικῶς εὐτυχισμένα, δὲν θὰ κατορθώσουμε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ τὰ ἐτοιμάσουμε γιὰ τὴ δυστυχία*». Σὲ μιὰ δυστυχία, ποὺ δὲν θὰ ἔχουν ψυχικά, πνευματικά ἐφόδια, γιὰ νὰ τὴν ξεπεράσουν. Λάθος εἶναι νὰ νομίζουμε, ὅτι ἡ εὐτυχία συνίσταται στὸ νὰ ἔχουμε ἄφθονα τὰ μέσα διαβίωσης, νὰ δώσουμε καλὴ διανοητικὴ μόρφωση στὰ παιδιά μας, νὰ τὰ ἀναδείξουμε στὴν κοινωνία. Αὐτὰ μόνον δὲν ἀρκοῦν, γιὰ νὰ προσφέρουν στὸν ἄνθρωπο μιὰ ἁρμονικὴ, ἀνέφελη, εἰρηνικὴ ζωὴ. Ὅπως ἀποτελεῖ σφάλμα νὰ νομίζουμε, ὅτι εἶναι ἐξασφαλισμένο ἕνα εὐχάριστο μέλλον, γιατί σήμερον δὲν μᾶς πιέζουν προβλήματα οικονομικά, συγκρούσεις οἰκογενειακές, ἀρρώστιες, θλιβερὰ γεγονότα. Εἶναι αὐτὸ ἡ εὐτυχία; Ἄν αὐριο ἀναπνέθουν ὅλα αὐτὰ καὶ μᾶς δέρουν ἀλύππτα, τότε; Πῶς θὰ διατεθοῦμε;

Γιατί λησμονοῦμε, ὅτι, γιὰ νὰ νιώσουμε, αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦμε εὐτυχία, πρέπει νὰ δοκιμάσουμε καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουμε σωστά, μὲ πίστη, μὲ ὑπομονή, μὲ καρτερία, μικρῆς ἢ μεγάλης λύπης, ἀντιξοότητες;

Ἡ ζωὴ εἶναι ζυμωμένη μὲ στιγμὲς εὐχάριστες, ἀλλὰ καὶ μὲ στιγμὲς δύσκολες. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφύγουμε τὸν πόνο στὸν βίο μας.

Γι' αὐτὸ ἰδιαίτερα οἱ πολύτεκνες οἰκογένειες προσφέρουν μιὰ πείρα σωτήρια στὰ μέλη τους. Ἐκεῖ καὶ οἱ χαρὲς καὶ οἱ δυσκολίες εἶναι ἀναμεμιγμένες. Καὶ τὰ παιδιά παίρνουν μιὰ πραγματικὴ γεύση τῆς ζωῆς. Μαθαίνουν, ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ὀριστικὸ στὸν ἀνθρώπινο βίο, οὔτε οἱ χαρὲς οὔτε οἱ πόνοι καὶ τὰ βάσανα. Μπορεῖ σήμερον νὰ εἶναι τὰ πράγματα πιεστικά, δύσκολα, βασιανιστικά. Αὐριο βλέπει κανεὶς, ὅτι τίποτε δὲν χάθηκε. Ἀνατέλλει πάλι φῶς, ἀναθάλλει ἐκ νέου ἡ ἐλπίδα, ζωντανεῖ ἡ πίστη, ἡ αἰσιοδοξία, ἡ χαρὰ. Ἄρκει ὁ Χριστιανός, νὰ μὴ ξεχνᾷ τὸν αἰώνιο λόγο τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ: «*Ἰδὸν ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος*» (Ματθ. κη' 20). Καὶ τὴν ἀδιάφυστη ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ: «*Ὁὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν: Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι: τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος;*» (Ἐβρ. ιγ' 5-6). Ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ καὶ Ἐκεῖνος ποτε δὲν θὰ μᾶς ἀφήσει καὶ δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψει. Ἐφόσον ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου τίποτε καὶ ἀπὸ κανένα δὲν ἔχω νὰ φοβηθῶ.

Ἐπὶ αὐτὴ ἡ ἀκλόνητη πίστη στὴν πατρικὴ πρόνοια καὶ προστασία τοῦ Θεοῦ; Ἐρωρακίζουμε τὰ παιδιά μας μὲ τὴν ἀκαταμάχητη αὐτὴ δύναμη; Τοὺς εἶπαμε πῶς καὶ μιὰ ἀποτυχία μπορεῖ νὰ γίνῃ μεγάλη ἐπιτυχία; Τὸ νὰ χάσω μιὰ μάχη στὴ ζωὴ δὲν σημαίνει πῶς ἔχασα καὶ τὸν πόλεμο; Ἄρκει νὰ τοὺς ἔχουμε μάθει νὰ μὴ στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους στὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ὕλης, ἀλλὰ νὰ ρίχνουν τὴν ἄγκυρα τῆς ἐλπίδας τους στὸ λιμάνι τοῦ οὐρανοῦ, γιὰ νὰ εἶναι ἀσφαλῆς καὶ βεβαία (Ἐβρ. ς' 19).

ZOH

Ὁρθόδοξον Χριστιανικὸν Περιοδικόν.

Ὁργανον Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ZOH»

Κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα.

Ἐκδότης: Ἀδελφότης Θεολόγων ἢ «ZOH» Σ.Α., Καρύτση 14, (4ος ὄροφος) 105 61 Ἀθήναι.
Τηλ.: 210 64 28 331 (Καθημερινὲς 8:00 - 14:00), FAX: 210 64 63 606.

e-mail: athenszoh@gmail.com

Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Β. Μελέτης, Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι.

Ἐκτύπωση: «Λυχνία Α.Ε.», Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυλο - Ἀχαρνῶν.

Τηλ.: 210 3410436, FAX: 210 3425967, www.lyhnia.gr

ΚΩΔΙΚΟΣ: 01 1290

Ἡ ἀνανέωση τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς ἐσωτερικοῦ (10 €)
μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τοὺς ἑξῆς τρόπους:

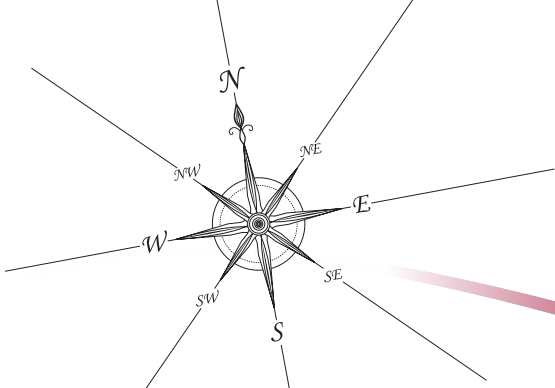
- Μὲ κατάθεση στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, στὸν λογαριασμὸ ποὺ διατηρεῖ ἡ Ἀδελφότης ὑπ' ἀριθμ.: **132/296000-13 (IBAN: GR1501101320000013229600013)**, δικαιούχος: Ἀδελφότης Θεολόγων ἢ «ZOH». Στὴν αἰτιολογία νὰ ζητᾶτε νὰ σημειώνεται ρητῶς τὸ ὀνοματεπώνυμο τοῦ συνδρομητῆ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ περιοδικοῦ (ZOH)
- Στὰ βιβλιοπωλεῖα «ZOH» (Καρύτση 14, Ἀθήνα καὶ Ἀγ. Σοφίας 41, Θεσσαλονίκη) καὶ συνεργαζόμενα βιβλιοπωλεῖα
- Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ἔντυπο ταχυπληρωμῆς ποὺ συναποστέλλεται ἀνὰ τακτὰ χρονικὰ διαστήματα γιὰ ὄσους ἔχουν ὀφειλὴ
- Στὰ ΕΛΤΑ μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ στὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ (Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα). Προβλέπεται ἐπιβάρυνση μὲ ταχυδρομικὰ τέλη
- Σὲ κατὰ τόπους συνεργάτες καὶ ἀντιπροσώπους, οἱ ὅποιοι θὰ κόβουν σχετικῆς ἀποδείξεις.

Ἡ ἀνανέωση τῆς ἐτήσιας συνδρομῆς ἐξωτερικοῦ (25 €) / Κύπρου (15 €)
μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνον μὲ κατάθεση στὴν τράπεζα:

IBAN: GR1501101320000013229600013

BIC/Swift Code: ETHNGRAA

ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΑΓ. ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΙΟΣ (827 - 869, 815 - 885)

11

Οι πρώτοι πνευματικοί καρποί του έργου τους, έκαναν πιδό επίτακτική την ανάγκη να οικοδομηθούν χριστιανικοί ναοί. Με τους συνεργάτες τους και τη βοήθεια των ντόπιων κτίζουν εδώ και εκεί τις πρώτες εκκλησίες σε βυζαντινό ρυθμό. Ζωγράφοι ήρθαν αργότερα από το Βυζάντιο, και τις στόλισαν με ώραϊες εικόνες. Πλήθαιναν οι εκκλησίες, όσο διεδίδετο ο λόγος του Θεού.

Κάτω από τις στέγες τους άκουσθηκε για πρώτη φορά σλαβικά ή θεία λειτουργία και οι άλλες ιερές ακολουθίες. Από τις ιστορικές πηγές μνημονεύεται ή μετάφραση από τους δυο άγιους αδελφούς των κυριότερων βυζαντινών ακολουθιών και λειτουργικών βιβλίων: του έσπερινού, του αποδείπνου, των ώρων, του τριωδίου, των μνηαίων, του ψαλτηρίου, του εύχολογίου κ.τ.λ.

Παρατηρεί ο καθηγητής κ. Ευάγγελος Θεοδώρου: «Αί νεώτεροι έρευναι Σλάβων φιλολόγων έχουν αποδείξει το έλληνοβυζαντινό υπόβαθρον των παλαιοσλαβικών λειτουργικών κειμένων. Εισήγαγον εις την σλαβικήν λατρείαν το όρθόδοξον έροτολόγιον, το όρθόδοξον λειτουργικόν άσμα, το έλληνοορθόδοξον σύστημα της νηστείας, και έλληνικά πατερικά κείμενα, άναγνωσκόμενα κατά την ώραν της λατρείας συμφώνως προς βυζαντινό λειτουργικόν έθος. Όθεν ή προσήλωσις των δύο αδελφών εις την όρθόδοξον λειτουργικήν παράδοσιν είναι όφθαλμοφανής. Άληθώς ό Κωνσταντίνος και ό Μεθόδιος είναι βυζαντινοί έξ όλης της καρδιάς. Χαρακτηριστικόν είναι ότι ούτοι διέδωκαν και την ιδιαίτεράν των αγάπην προς τον πολιούχον της Θεσσαλονίκης άγιον Δημήτριον».

Ήχώ της αγάπης τους στον πολιούχο της Θεσσαλονίκης αποτελεί και ο ύμνος στον άγιο Δημήτριο, που έλεγαν οι δυο Ίεραπόστολοι:

«Επάκουσον, ώ Ένδοξε, των πωχών δούλων σου και δείξον την εύσπλαχνίαν σου εις ήμās, οι όποιοι εΐμεθα απομεμακρυσμένοι εκ του άγιου: και μεγαλειώδους (έν Θεσσαλονίκη) ναού σου και των όποιών αί καρδίαί σήμεραν φλέγονται υπό της νοσταλγίας, Άγιε, σε άκόμη μίαν φοράν να τιμήσωμεν εις τον ναόν σου και να επικαλεσώμεν την πρεσβείαν σου. Στερούμεθα, ώ Σοφέ, της θεάς του μεγαλείου Σου, διότι έξ αγάπης προς τον Σωτήρα περιπλανώμεθα εις ξένας χώρας και ύφιστάμεθα βιαίους διωγμούς εκ μέρους των αίρετικών».

Ένας από τους πιδό σπουδαίους παράγοντες της επιτυχίας κάθε ιεραποστολικού έργου είναι να μην περιορίζεται στη θεωρητική διδασκαλία, αλλά να συνδυάζεται με έκδηλώσεις έμπρακτης αγάπης και κοινωνικής ή έκπολιτιστικής εργασίας. Αυτό παρατηρείται και στο έργο των δύο Θεσσαλονικέων Ίεραποστόλων. Από τις σκόρπιες λιγοστές άμεσες ή έμμεσες ειδήσεις, που έφθασαν ως τις ήμέρες μας, μπορεί ν' αναπλάσουμε πτυχές και από την κοινωνική τους δράση.

Για να πολεμήσουν την άγραμματοσύνη και τον αναλφαβητισμό, όση ώρα έξοικονομούσαν. από τις ποικίλες άσχολίες τους, συγκέντρωναν τα παιδιά, τους μάθαιναν

γράμματα, ανάγνωση και γραφή. Σχολές αναλφαβήτων παιδιών θα μπορούσαμε να ονομάσουμε τις προσπάθειες αυτές των δύο Ίεραποστόλων αδελφών. Και μās συγκινούν τόσο πολυό τέτοια άφανή αλλά εύλογημένα έργα!

Άλλά και οι ώριμοι στην ήλικία είχαν ανάγκη να πλουτίσουν τις πρωτόγονες γεωργικές και κτηνοτροφικές τους γνώσεις. Και σ' αυτό βοήθησαν οι δυο Έλληνες Άπόστολοι. Έγιναν για τους Μοραβούς, όπως θα λέγαμε στη σύγχρονη γλώσσα, κοινωνικοί λειτουργοί. Έκεί που διέσχιζαν τις άραιοκατοικημένες έπαρχίες, τους έδιναν συμβουλές για τη γεωργία και την κτηνοτροφία, τους μετέδιδαν ύγιεινές γνώσεις. Και μιá λεπτομέρεια, που δείχνει το πολυμορφο της άποστολής τους: Οι μαθητές τους έφεραν και φύτευσαν καρποφόρα δένδρα από το Βυζάντιο και καθημερινά κέντριζαν τα άγρια.

Ίδιαίτερης όμως έξαρσης είναι ή εργασία του Μεθοδίου σα νομοθέτη. Χρησιμοποιώντας την πείρα που είχε άποκτήσει σαν διοικητικός λειτουργός του Βυζαντινού Κράτους, συναρμολογώντας σε μιá όλότητα πολλά έτερογενή στοιχεία, ρύθμισε τις νομικές σχέσεις μεταξύ των πολιτών, μεταξύ κλήρου και πιστών, όπως και μεταξύ Έκκλησίας και Κράτους. Για το σκοπό αυτό μετέφρασε το «Νομοκάνονα» («Συναγωγή») του Ίωάννου του Σχολαστικού, στον όποιον ένσωμάτωσε και την «Εκλογή» του Λέοντος Γ' Ίσαύρου και του Κωνσταντίνου Ε' του Κοπρωνύμου, που είχε μεταφράσει ο αδελφός του.

«Τό νομοθετικόν έργον του Μεθοδίου, όπερ άνεφέρετο ού μόνον εις το κανονικόν ή έκκλησιαστικόν, αλλά και εις το ποινικόν, οίκογενειακόν, κληρονομικόν και άστικόν δικαίον, επέδρασε σημαντικώτατα εις την καθ' όλου έξέλιξιν του μεσαιωνικού δικαίου της Μοραβίας».

Άκόμη άς υπογραμμίσουμε πως οι δυο Έλληνες Ίεραπόστολοι πίστευαν, ότι κάθε ιεραποστολική προσπάθεια, για να φέρει καρπούς και μόνιμα άποτελέσματα, δέν πρέπει να στηρίζεται στο έργο ενός ή δυο ανθρώπων, αλλά πρέπει να είναι ή συνισταμένη της εργασίας πολλών συνεργατών. Γι' αυτό και πριν έρθουν στη Μοραβία είχαν προετοιμάσει μερικούς συνεργάτες, που κατείχαν τη σλαβική γλώσσα. Περισσότερη όμως προσπάθεια κατέβαλλαν στον τομέα αυτόν στην ξένη χώρα, που έζησαν και έδρασαν. Δημιούργησαν από την αρχή κύκλο μαθητών, που τους εκπαίδευαν μεταδίδοντάς τους γνώσεις και θερμούργό ζήλο.

Άπ' την ιδιότυπη αυτή σχολή βγήκαν οι πρώτοι Σλάβοι Ίεραπόστολοι. Να λίγα όνόματα, που μās έχουν διασωθεί: «Γόρασδος και Κλήμης πρεσβύτερος, άνηρ λογίωτατος, και Λαυρέντιος και Ναούμ και Άγγελάριος και Σάββας». Αυτοί πιστά ακολουθούσαν τους δυο Έλληνες Δασκάλους τους στις ιεραποστολικές τους περιοδείες. Παρακολουθούσαν τις διδασχές τους και σιγά-σιγά έγιναν και αυτοί διδάχοι. Και όπως θα δούμε έγιναν οι συνεχιστές του έργου τους.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Είναι δεδομένες οι επώδυνες διαπιστώσεις και οι δραματικές προειδοποιήσεις των ειδικών ψυχικής υγείας για τις καταστροφικές επιδράσεις των κοινωνικών δικτύων (social media) στην ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων. Μετά από αρκετές προσπάθειες σε όλο τον κόσμο να περιορισθεί ή δυνατοίτητα πρόσβασης των ανηλίκων στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης (στην Ισπανία, τη Φλόριντα των ΗΠΑ και την Κίνα), η Αυστραλία έγινε η πρώτη χώρα που ψήφισε νόμο που απαγορεύει εντελώς την πρόσβαση παιδιών και εφήβων κάτω των 16 ετών στα κοινωνικά δίκτυα. Μοιάζει λογικό. Οί ανήλικοι στερούνται τις δύο πιο απαραίτητες προϋποθέσεις για την ορθή χρήση των νέων τεχνολογιών: ώριμότητα και παιδεία. Βεβαίως, είναι πολλές οι τεχνικές λεπτομέρειες που μένει να αποσαφηνισθούν, και ούτως ή άλλως ο νόμος δεν αναμένεται να θεθεί σε ισχύ πριν τις αρχές του 2026 – πράγμα σαφώς ένδεικτικό των δυσκολιών. Άλλα υπάρχουν και οι αντιδράσεις: Στη Νότια Κορέα, νόμος που ψηφίσθηκε το 2011 και εμπόδιζε παιδιά κάτω των 16 ετών να παίζουν διαδικτυακά παιχνίδια ανάμεσα στις 10:30 το βράδυ και τις 6:00 τα ξημερώματα (τί πιο λογικό δηλαδή...), καταργήθηκε στο όνομα της ανάγκης... «σεβασμού των δικαιωμάτων των νέων»... Και τώρα, στην Αυστραλία, οι αντιδράσεις επικαλούνται την «ελευθερία του λόγου». Ήμελλε να το δούμε και αυτό στη σχιζοφρενική εποχή μας: στο όνομα της «ελευθερίας του λόγου» να οργανώνει ή άσυδοσία του παραλόγου...

ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

Ευλόγες ανησυχίες εγείρουν οι ραγδαίες εξελίξεις στη Συρία. Διότι βεβαίως σε όλες τις ανάλογες «τεκτονικές» αλλαγές δεν έχει τόση σημασία τι υπήρξε αυτό που γκρεμίζεται, όσο σημασία έχει το τι θα είναι αυτό που θα οικοδομηθεί στη θέση του. Και σε σχέση με αυτό έχει κανείς πολλούς λόγους να είναι ανήσυχος. Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κκ. Γερώνυμος στις αρχές Δεκεμβρίου προειδοποίησε ρητώς ότι «έλλοχεύει πλέον κίνδυνος συνολικής εξαλείψης και εξαφανίσεως της Ελληνορθοδοξίας και του Χριστιανισμού από την ευρύτερη περιοχή». Σε συνέχεια της δήλωσης αυτής, η Διαρκής Γενική Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος ήλθε να θυμίσει ότι «ή Συρία αποτέλεσε το λίκνο του Χριστιανισμού, αφού εκεί οι μαθητές του Χριστού ονομάστηκαν για πρώτη φορά Χριστιανοί και εντός των κόλπων της ανδρώθηκαν άγιες μορφές με πανανθρώπινη ακτινοβολία, όπως οι Άγιοι Ιωάννης ο Χρυσόστομος, Ιωάννης ο Δαμασκηνός και Συμεών ο Στυλίτης», προειδοποιώντας παράλληλα ότι «θα αποτελέσει ανοσιούργημα έναντι της ιστορίας οποιαδήποτε τραγική πιθανότητα να εκριζωθεί ο Όρθόδοξος Χριστιανισμός από τη Συρία». Ο κίνδυνος ορατός. Οί προειδοποιήσεις σαφείς. Και το χρέος μας αυτονόητο. Δεν επιτρέπεται, επιτέλους, να μοιάζουμε με τους αφελείς ανθρώπους οι οποίοι, απορροφημένοι από τα μικροπροβλήματα της ζωής τους, θυμούνται ανθρώπους δικούς τους και αγαπημένους, μόνο όταν έρχεται οι στιγμή να τους θρηνήσουν και να πενήθουν για την απουσία τους.

Η ΑΠΕΙΛΗ ΤΟΥ ΤΖΟΓΟΥ

Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται, και παγκοσμίως και στην ελληνική κοινωνία, μια δραματική διεύρυνση της διάδοσης των τυχερών παιχνιδιών και του τζόγου, ή οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ευκολία πρόσβασης σε αυτά που εξασφαλίζει πλέον το διαδίκτυο, με άχαρτογράφητες ακόμα επιπτώσεις. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό Lancet, το 46,2% των ενήλικων παγκοσμίως συμμετείχαν την περσινή χρονιά σε κάποιου είδους δραστηριότητα τζόγου. Οί επιπτώσεις είναι δραματικές: Σύμφωνα με έρευνες που επικαλείται η μελέτη του Lancet, άνθρωποι που αντιμετωπίζουν αυτό που ονομάζεται «διαταραχή τζόγου» έχουν 1,8 φορές υψηλότερα ποσοστά πρόωρης θνησιμότητας από κάθε αιτία σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό (ένω στην ηλικιακή κατηγορία 20-49 ετών τα ποσοστά είναι 6,2 φορές υψηλότερα). Στη Σουηδία πρόσφατη πανεθνική μελέτη διαπίστωσε μεταξύ των ανθρώπων με «διαταραχή τζόγου» ποσοστά αυτοκτονιών 15 φορές υψηλότερα απ' ό,τι στον γενικό πληθυσμό. Την ίδια στιγμή, η αύξηση των δαπανών για τυχερά παιχνίδια αντιμετωπίζεται ως ένας απόλυτως θεμιτός τρόπος να γεμίσουν... τα ταμεία του κράτους, τόσο μέσω των δικαιωμάτων του δημοσίου, όσο και μέσω της φορολόγησης των κερδών. Στις αρχές του τρέχοντος έτους ανακοινώθηκε ότι στην Ελλάδα, μέσα σε 11 μήνες πέρυσι, είχαν εισρεύσει στα δημόσια ταμεία 791 εκατομμύρια ευρώ. Και αυτό, ενώ ό εκ των συντελεστών της πρόσφατης έρευνας καθηγητής Μάλκομ Σπάρου υποστήριξε στον Guardian ότι εφεξής οί υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει «να αντιμετωπίσουν τον τζόγο ως ζήτημα δημόσιας υγείας»...

Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πέρα από τις καταστροφικές εθνικές και κοινωνικές επιπτώσεις, το όξυτατο δημογραφικό πρόβλημα στη χώρα μας ρίχνει βαριά τη σκιά του και στην οικονομία. Σε συνέντευξή του στον Οικονομικό Ταχυδρόμο, ο πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου Αθηνών χαρακτήρισε το δημογραφικό ως «το μεγαλύτερο πρόβλημα που υπάρχει πλέον, ακόμη και σε σύγκριση με την ανάπτυξη και το διαθέσιμο εισόδημα». Με μια μείωση του πληθυσμού της χώρας μας κατά 441.000 τη δεκαετία 2011-2021 (σύμφωνα με στοιχεία του IOBE) – και αυτό παρά τις αυξημένες προσφυγικές ροές (πράγμα που σημαίνει ότι η πραγματική μείωση του ελληνικού πληθυσμού είναι ακόμη μεγαλύτερη), με τα πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ να καταγράφουν μόλις 71.455 γεννήσεις στην Ελλάδα το 2023 έναντι 76.095 το 2022 (μείωση 6,1%), τη στιγμή οί θάνατοι ήταν περίπου διπλάσιοι, δεν είναι δύσκολο να αντιληφθούμε τους λόγους της ανησυχίας. Το καμπανάκι του κινδύνου ήλθε να κρούσει με ειδική αναφορά στην Ελλάδα σε πρόσφατη έκθεση για την Ευρώπη με τίτλο “Regional Economic Outlook – Europe” ένας –όχι τόσο– παλιός μας γνώριμος: το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Για όλους εμάς που έχουμε νωπές ακόμα τις μνήμες της καταστροφικής οικονομικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας, αυτό από μόνο του θα έπρεπε να είναι αρκετό. Κανένα όμως καμπανάκι δεν μοιάζει αρκετό να αφυπνίσει μια κοινωνία που έχει μάθει να κωφεύει.

ΚΩΔΙΚΟΣ:
01 1290

«ΖΩΗ»
Τηλεγράφων 189
114 72 ΑΘΗΝΑ